

Interreg

Spolufinancovaný
EURÓPSKOU ÚNIOU

Poľsko – Slovensko

MANUÁL BIBULKÁRSTVA

MANUAL BIBULKARSKI

„Bezplatný výťahok“ / Bezplatny wydruk

Bibulkárstvo (po slovensky)

Bibulkárstvo je tradičné remeslo vytvárania kvetov a dekorácií z krepového papiera nazývaného tiež „bibulka“ (podľa bibula – druh hrubého alebo pijavého papiera). Toto umenie má hlboké korene v mnohých kultúrach, najmä v Poľsku, kde sa bibulkové kvety stali významným symbolom regionálnej identity a kultúrneho dedičstva.

Bibulkárstvo zahŕňa ručné formovanie kvetov a kombinovanie rôznych farieb a vzorov, pričom inšpiráciou býva príroda. Okrem estetického prínosu poskytuje komunitám spôsob, ako zachovávať a propagovať svoje tradície. Ide o fascinujúce remeslo, ktoré spája umenie, tradíciu a komunitu. Jeho korene siahajú do histórie, keď sa kvety z krepového papiera používali na zdobenie domácností, počas cirkevných sviatkov alebo spoločenských udalostí. Základom tejto techniky je precízne skladanie, strihanie a formovanie papiera tak, aby výsledné kvety vyzerali realisticky a esteticky.

V poľskom regióne Żywiec, kde sa táto tradícia aktívne zachováva, bibulkárstvo presahuje len umelecké remeslo. Slúži ako symbol miestnej identity a kultúry. Bibulkové kvety sa vyrábajú nielen na dekoráciu, ale aj na propagáciu regiónu na medzinárodných podujatiach, výstavách a konferenciách realisticky a esteticky.

Bibulkowanie (po pol'sky)

Bibulkowanie to tradycyjne rzemiosło polegające na tworzeniu kwiatów i dekoracji z bibuły krepowej, zwanej również „bibulką” (od słowa bibula – rodzaj grubego lub chłonnego papieru). Ta sztuka ma głębokie korzenie w wielu kulturach, szczególnie w Polsce, gdzie kwiaty z bibuły stały się ważnym symbolem tożsamości regionalnej i dziedzictwa kulturowego.

Bibulkowanie obejmuje ręczne formowanie kwiatów i łączenie różnych kolorów oraz wzorów, czerpiąc inspirację z natury. Poza walorami estetycznymi daje społecznościom możliwość zachowania i promowania swoich tradycji. To fascynujące rzemiosło łączy w sobie sztukę, tradycję i wspólnotę. Jego początki sięgają czasów, gdy kwiaty z bibuły służyły do dekorowania domów, podczas świąt kościelnych czy uroczystości społecznych. Podstawą tej techniki jest precyzyjne składanie, cięcie i formowanie papieru w taki sposób, by powstałe kwiaty wyglądały realistycznie i estetycznie.

W polskim regionie Żywiecczyzny, gdzie tradycja ta jest aktywnie pielęgnowana, bibulkowanie wykracza poza zwykłe rzemiosło artystyczne. Służy jako symbol lokalnej tożsamości i kultury. Kwiaty z bibuły są wytwarzane nie tylko jako ozdoby, ale również w celu promocji regionu na międzynarodowych wydarzeniach, wystawach i konferencjach.

História bibulkárstva (po slovensky)

Zdobenie krepovým papierom bolo známe na celom území Poľska. Papierové ozdoby sa objavili vo vidieckych domácnostiach po odstránení dymiacej pece. Farebný krepový papier, ktorý bol spočiatku hladký, začal hrať významnú úlohu v miestnom zdobení až po prvej svetovej vojne. Vyrábala ho Papiereń Solali v Zablociu, dnešnej časti Żywca. Mal dostupnú cenu a dal sa kúpiť priamo na mieste, pričom predtým ho distribuovali kočovní predajcovia.

V medzivojnovom období sa zručnosť výroby kvetov z krepového papiera stala čoraz rozšírenejšou. Bola doménou žien, keďže práve im prislúchala starostlivosť o vzhľad domácnosti a jej okolia, ako aj o sakrálne objekty. Krepové ozdoby sa objavovali predovšetkým v zimnom sviatočnom období. Na Vianoce sa pripevňovali na jedľové vetvičky zdobiace náboženské obrazy v izbe, umiestňovali sa na zavesené slamené ozdoby pod stropom alebo neskôr na stojaci vianočný stromček. V medzivojnovom období kompozície z kvetov z krepového papiera nadobúdali čoraz bohatšie formy. Vetvičky s kvetmi zdobiace jednotlivé obrazy boli nahradené girlandami, ktoré niekedy obklopovali celé rady obrazov na stenách.

Stojace kytice alebo vence zdobili sošky na poličkách v tzv. „svätých kútoch“. Na stenách pod obrazmi viseli krepové štvorcové ozdoby alebo srdcia. Krepový papier sa používal aj na zdobenie slamených ozdôb, betlehemských hviezd či rekvizít koledníkov. So zmenami v nábytku sa objavili komody, na ktoré sa umiestňovali domáce oltáriky a sošky svätých, bohato zdobené kvetinovými aranžmánmi.

Tie mohli byť jednosmerné, ploché, osovo konštruované alebo priestorové, guľovité, kužeľovité či polkruhové.

V modernejších interiéroch sa najmä v zime kládli na stôl koše a vázy s kvetmi, ktoré boli nepochybne inšpirované mestskou módou. Dlhými farebnými girlandami sa opietali prícestné sochy, kvetinovými kyticami sa zdobili kaplnky a interiéry kostolov. Procesiové nosidlá boli vyzdobené obojstrannými kompozíciami, často v tvare koruny, a dievčatá sypúce kvety počas procesií Božieho tela mali hlavy ozdobené krepovými venkami.

V niektorých dedinách sa krepové dekorácie používali aj pri pohreboch, kde sa rakva zdobila dlhými stuhami z krepového papiera. Ozdoby z krepového papiera sa objavovali najmä pri poslednej ceste zosnulých v mladom veku, pričom najčastejšie ich niesli deti. Tradične sa na vence pre zosnulých v pokročilom veku používali tmavšie kvety, na hroby mladých a detí sa kládli svetlé. Kvety, ktoré boli vystavené vplyvu poveternostných podmienok, sa voskovali, aby sa predĺžila ich trvácnosť.

V rámci rodinných tradícií boli najbohatšie výzdoby z krepového papiera spojené so svadbou. Dom, kde sa konala svadba, sa zdobil kvetinami a jedľovými vetvami. Kone vo svadobnom sprievode sa ozdobovali bielymi, ružovými alebo farebnými strapčekmi pripevnenými na chomúte. Účastníci slávnosti mali na sebe malé kyticčky, nazývané „voniacky“. Hostia mali pestrofarebné kyticčky, starostovia väčšinou červené, občas modré. Mladomanželom prislúchala biela far-

ba, družbovia mali ružové alebo modré kytičky. Malé kytičky s dlhými stužkami mali ženích a družbovia pripnuté na hrudi, väčšie boli pripevnené na klobúkoch. Nevesta a družičky mali na hlave vence z myrty a papierových kvietkov.

Typickými kompozíciami pre región Żywiec, obzvlášť populárnymi v medzivojnovom období, boli meninové vence, ktorými dievčatá obdarúvali svojich snúbencov. Veľké vence, aj niekoľko desiatok centimetrové, sa po meninách vešali na čestné miesto v izbe a zdobili obydlie mládenca. Boli výnimočným svedectvom vkusu a tvorivého talentu. Dávali dievčatám možnosť predviesť svoje dekoračné nadanie. Ak bolo vytvorenie zložitejších tvarov príliš náročné, mohli si ich objednať u miestnych špecialistiek alebo kúpiť na trhu.

Podľa miestnych vzorov a zručností kvetinárov sa vyskytovali dve základné konštrukčné formy vencov. Prvou, pravdepodobne staršou, boli sústredné kruhy z veľkých, nerealistických kvetov. Kruhy sa odlišovali farbou, veľkosťou alebo druhom kvetov. Niekedy bol celý veniec vyrobený z rovnakých kvetov, líšiacich sa len farebne. Vonkajší okraj, prípadne stred, bol doplnený drobnými pukmi a zelenými lístkami. Druhý typ bol viac vzdušný (ažúrový). Tvoril ho hlavný kruh s väčšími kvetmi, z ktorého vychádzali smerom von (niekedy aj dnu) symetricky alebo pravidelne rozmiestnené vetvičky s rôznorodými drobnými kvetmi. Ozdobné tradície odovzdávané z generácie na generáciu formovali estetické cítenie. Ich odlišnosť v rôznych častiach regiónu umožňovala stotožnenie sa s vlastným prostredím. Po druhej svetovej vojne nastali radikálne zmeny vo všetkých oblastiach života. Zmenil sa vkus a preferencie

vidieckeho obyvateľstva. Krepové kvety sa prestali hodiť do moderného životného štýlu. Začali byť vnímané ako prežitok, ba dokonca ako symbol zaostalosti. Postupne mizli z obytných priestorov a dali sa vidieť už len výnimočne, najmä v izbách starších žien. Objavila sa teda otázka ochrany tradičnej tvorby a prispôsobenia výrobkov novým podmienkam a očakávaniam.

Historia bibulkowania (po polsky)

Dekorowanie bibułą krepową było znane na całym obszarze Polski. Papierowe ozdoby pojawiły się w wiejskich domach po usunięciu kopcających pieców. Kolorowa bibuła krepowa, która początkowo była gładka, zaczęła odgrywać ważną rolę w lokalnym zdobnictwie dopiero po I wojnie światowej. Produkowała ją papiernia Solali w Zabrzegu, dzisiejszej dzielnicy Żywca. Była dostępna cenowo i można ją było kupić na miejscu, wcześniej bowiem była rozprowadzana przez wędrownych handlarzy.

W okresie międzywojennym umiejętność tworzenia kwiatów z bibuły krepowej stawała się coraz bardziej rozpowszechniona.

Była domeną kobiet, ponieważ to one dbały o wygląd domu i jego otoczenia, a także o obiekty sakralne. Krepowe ozdoby pojawiały się przede wszystkim w zimowym okresie świątecznym. Na Boże Narodzenie mocowano je do gałązek jodłowych zdobiących obrazy religijne w izbie, zawieszano na słomianych ozdobach pod sufitem, a później także na stojącej choince. W okresie międzywojennym kompozycje z kwiatów z bibuły przybierały coraz bogatsze formy. Gałązki z kwiatami, którymi dekorowano pojedyncze obrazy, zastępowano girlandami, które czasem otaczały całe rzędy obrazów na ścianach.

Stojące bukiety lub wieńce zdobiły figurki na półkach w tzw. „świętych kątach”. Na ścianach pod obrazami wisały kwadratowe ozdoby z bibuły lub serca. Bibuła krepowa była również wykorzystywana do zdobienia słomianych ozdób, gwiazd betlejemskich czy rekwizytów kolędników. Wraz ze

zmianą umeblowania pojawiły się komody, na których ustawiano domowe ołtarzyki i figurki świętych, bogato zdobione kwiatowymi aranżacjami. Były one jednostronne, płaskie, osiowe albo przestrzenne — kuliste, stożkowate lub półokrągłe.

W nowocześniejszych wnętrzach, zwłaszcza zimą, na stołach pojawiały się kosze i wazony z kwiatami, które bez wątpienia inspirowane były miejską modą. Długimi kolorowymi girlandami oplatano przydrożne figury, a kapliczki i wnętrza kościołów dekorowano kwiatowymi bukietami. Nosidła procesyjne zdobiono obustronnymi kompozycjami, często w kształcie korony, a dziewczęta sypiące kwiaty podczas procesji Bożego Ciała miały głowy ozdobione wieńcami z bibuły.

W niektórych wsiach ozdoby z bibuły były używane również podczas pogrzebów — trumnę dekorowano długimi wstęgami z bibuły krepowej. Dekoracje z bibuły pojawiały się zwłaszcza podczas ostatniej drogi osób zmarłych w młodym wieku, a najczęściej nosiły je dzieci. Tradycyjnie na wieńce dla starszych używano ciemniejszych kwiatów, a na groby młodych i dzieci — jasnych. Kwiaty wystawione na działanie warunków atmosferycznych woskowano, by wydłużyć ich trwałość.

W ramach tradycji rodzinnych najbogatsze dekoracje z bibuły krepowej wiązały się ze ślubem. Dom, w którym odbywało się wesele, dekorowano kwiatami i gałązkami jodłowymi. Konie w orszaku weselnym ozdabiano białymi, różowymi lub kolorowymi frędzlami przymocowanymi do chomąta. Uczestnicy uroczystości mieli na sobie małe bukietiki, zwane „woniacz-

kami”. Goście nosili wielobarwne bukieciki, starostowie zwykle czerwone, czasem niebieskie. Młodej parze przysługiwał kolor biały, drużbowie mieli bukieciki różowe lub niebieskie. Małe bukieciki z długimi wstążkami przypinano do piersi pana młodego i drużbów, większe mocowano na kapeluszach. Panna młoda i druhny nosiły na głowie wieńce z mirtu i papierowych kwiatków.

Typowymi kompozycjami dla regionu Żywiecczyny, szczególnie popularnymi w okresie międzywojennym, były wieńce imieninowe, którymi dziewczęta obdarowywały swoich narzeczonych. Duże wieńce, mające nawet kilkadziesiąt centymetrów, po imieninach wieszano w honorowym miejscu w izbie i zdobiły one dom kawalera. Były wyjątkowym świadectwem gustu i talentu twórczego. Dawały dziewczętom możliwość zaprezentowania swojego dekoracyjnego kunsztu. Jeśli wykonanie bardziej skomplikowanych kształtów było zbyt trudne, można je było zamówić u miejscowych specjalistek lub kupić na targu.

Zgodnie z lokalnymi wzorami i umiejętnościami kwiaciarek istniały dwie podstawowe formy konstrukcyjne wieńców. Pierwszą, prawdopodobnie starszą, były koncentryczne kręgi z dużych, nierealistycznych kwiatów. Kręgi różniły się kolorem, wielością lub rodzajem kwiatów. Czasami cały wieniec był wykonany z tych samych kwiatów, różniących się tylko kolorem. Zewnętrzna krawędź lub środek wieńca uzupełniano drobnymi pąkami i zielonymi listkami. Drugi typ był bardziej ażurowy i lekki. Tworzył go główny krąg z większymi kwiatami, z którego symetrycznie lub regularnie wychodziły gałązki z różnorod-

nymi drobnymi kwiatkami – na zewnątrz, czasem także do wewnątrz.

Tradycje zdobnicze przekazywane z pokolenia na pokolenie kształtowały poczucie estetyki. Ich różnorodność w poszczególnych częściach regionu pozwalała na identyfikację z własnym środowiskiem. Po II wojnie światowej nastąpiły radykalne zmiany we wszystkich dziedzinach życia. Zmienił się gust i preferencje mieszkańców wsi. Kwiaty z bibuły przestały pasować do nowoczesnego stylu życia. Zaczęto je postrzegać jako relikwyt przeszłości, a nawet symbol zacofania. Stopniowo znikły z przestrzeni mieszkalnych i pojawiały się jedynie sporadycznie, głównie w izbach starszych kobiet. Pojawiła się więc potrzeba ochrony tradycyjnej twórczości oraz dostosowania wyrobów do nowych warunków i oczekiwań.

Novuobjavenie bibulkárstva (po slovensky)

V roku 1965 na výstave tradičnej tvorby vo Varšave boli papierové kvety ocenené ako diela ľudového umenia. Čoskoro sa toto zanikajúce remeslo začalo stimulovať rôznorodými aktivitami: výstavami, súťažami, jarmokmi, ochranou a propagáciou tradičnej ľudovej tvorby, vznikom družstiev a najmä štátnym mecenášstvom, ktoré otvorilo novú kapitolu aj v dejinách kvetinového zdobenia. Kvetinové dekorácie sa začali prezentovať na výstavách ľudového umenia a prispôsobené veľkosťou i formou potrebám zákazníkov mimo vidieka sa stali originálnym a výnosným regionálnym suvenírom.

Záujem o ľudovú tvorbu zo strany turistov, zberateľov a milovníkov ľudového umenia podnecoval k ďalšej tvorbe. Kvety, ktoré predtým zdobili interiéry domov a dedín, zmenili svoje poslanie, a ženy z vidieka, ktoré dovtedy uspokojovali predovšetkým svoje estetické potreby, sa stali ľudovými umelkyňami. Hoci sa naďalej venovali rodine, domácnosti, hospodárstvu a poľnohospodárstvu, svojou účasťou na súťažiach, výstavách a jarmokoch prelomili stereotyp vidieckej ženy. Zmenil sa ich spoločenský status, stali sa uznávanými tvorkyňami, ktoré z krepového papiera vytvárali skutočné skvosty. V každej voľnej chvíli vyrábali kvety, aby ich nakoniec usporiadali do kompozícií. Nezaháľali ani počas jarmokov – keď človek pozoroval ich pracovité ruky, len ťažko mohol uveriť, že dokážu vytvárať také jemné a precízne diela. Mnohé z nich sa stali členkami Združenia ľudových umelcov, ktoré vzniklo v roku 1968, čo ich povýšilo v očiach miestnej komunity a dodalo ich výrobkom vážnosť. Svoje diela predávali na jarmokoch, najmä počas folklórnych podujatí.

Pre zachovanie a rozvoj tejto tradície kvetinovej výzdoby mali rozhodujúci význam spočiatku súťaže a výstavy, od prelomu 20. a 21. storočia najmä rôznorodé vzdelávacie a propagačné aktivity. Ich cieľom bola predovšetkým ochrana, popularizácia rôznych oblastí ľudového remesla. Organizátormi boli múzeá a rôzne inštitúcie a na zachovanie kultúrnych a umeleckých hodnôt dohliadali odborníci, napríklad etnografi.

Odvtedy sa odovzdávanie tradícií deje dvojkoľajne: v rámci rodiny medzi generáciami a na tvorivých dielňach organizovaných inštitúciami. Kontakt s majsterkami, ich tvorivá vášeň, prispeli k objaveniu nových, najmä mladých talentov. V mnohých prípadoch učenie pokračovalo individuálne – vďaka blízkym vzťahom s tvorcami. Dnes, ako uznávané tvorkyne, odovzdávajú svoje zručnosti ďalším generáciám, vedúc tvorivé dielne napríklad v školách.

Odkrycie na nowo sztuki bibulkarskiej (po polsky)

W 1965 roku na wystawie twórczości ludowej w Warszawie kwiaty z papieru zostały uznane za dzieła sztuki ludowej. Wkrótce to zanikające rzemiosło zaczęło pobudzać różnorodnymi działaniami: wystawami, konkursami, jarmarkami, ochroną i promocją tradycyjnej twórczości ludowej, powstawaniem spółdzielni, a przede wszystkim państwowym mecenatem, który otworzył nowy rozdział również w historii dekoracji kwiatowych. Dekoracje kwiatowe zaczęły prezentować na wystawach sztuki ludowej i – dostosowane wielkością i formą do potrzeb odbiorców spoza wsi – stały się oryginalną i dochodową pamiątką regionalną.

Zainteresowanie twórczością ludową ze strony turystów, kolekcjonerów i miłośników sztuki ludowej pobudzało do dalszej działalności twórczej. Kwiaty, które wcześniej zdobiły wnętrza domów i wiejskie przestrzenie, zmieniły swoje przeznaczenie, a kobiety ze wsi, które dotąd zaspokajały przede wszystkim własne potrzeby estetyczne, stały się artystkami ludowymi. Choć nadal zajmowały się rodziną, domem, gospodarstwem i rolnictwem, to przez udział w konkursach, wystawach i jarmarkach przełamywały stereotyp wiejskiej kobiety. Zmienił się ich status społeczny – stały się uznanymi twórczyniami, które z bibuły tworzyły prawdziwe arcydzieła. W każdej wolnej chwili robiły kwiaty, by ostatecznie układać je w kompozycje. Nie próżnowały również podczas jarmarków – patrząc na ich pracowite ręce trudno było uwierzyć, że potrafią tworzyć tak delikatne i precyzyjne dzieła. Wiele z nich zostało członkiniami Stowarzyszenia Twórców Ludowych, które powstało w 1968 roku, co podniosło ich rangę w oczach lokalnej społeczności i nadało powagi ich wyrobom. Swoje dzieła sprzedawały na

jarmarkach, zwłaszcza podczas imprez folklorystycznych.

Dla zachowania i rozwoju tej tradycji dekoracji kwiatowych kluczowe znaczenie miały początkowo konkursy i wystawy, a od przełomu XX i XXI wieku przede wszystkim różnorodne działania edukacyjne i promocyjne. Ich celem była przede wszystkim ochrona i popularyzacja różnych dziedzin rzemiosła ludowego. Organizatorami były muzea i różne instytucje, a nad zachowaniem wartości kulturowych i artystycznych czuwali specjaliści, np. etnografowie.

Od tamtej pory przekazywanie tradycji odbywa się dwutorowo: w ramach rodziny – między pokoleniami – oraz podczas warsztatów twórczych organizowanych przez instytucje. Kontakt z mistrzyniami, ich twórcza pasja, przyczyniły się do odkrycia nowych, głównie młodych talentów. W wielu przypadkach nauka kontynuowana była indywidualnie – dzięki bliskim relacjom z twórcami. Dziś, jako uznane artystki, przekazują swoje umiejętności kolejnym pokoleniom, prowadząc warsztaty twórcze, np. w szkołach.

Inšpirácia (po slovensky)

Rôzne techniky tvorby kvetov vždy záviseli od zručností osôb, ktoré ich vyrábali, od ich kreativity a estetických preferencií. Vo veľkej miere záležali aj od použitých materiálov. Najstaršie kvety sa vyrábali z hladkého krepového papiera a potrebný drôt sa získaval zo šrotovísk alebo z vyradených elektrických zariadení. Prvé majsterky bibulkárstva ovládali len zopár techník a typov kvetov, čo však neznamená, že ich výtvory neboli krásne a rozmanité. Kvety tvorili z papierových pásov, zriedkavejšie z lístkov s upravenými okrajmi. Okraje rolovali, tvarovali ich medzi prstami alebo zvlnenie vytvárali pomocou bežnej drôtenej sponky do vlasov, neskôr aj háčika. Tieto techniky sa používajú dodnes. Archaickejšie spôsoby sa dnes objavujú len zriedkavo. Napríklad riasenie okrajov na paličke využívajú už len niektoré kvetinárky.

Kedysi mali kvety zjednodušenú formu, ktorú obohacovali neskutočné farby. Hoci nevyzerali realisticky, dostávali názvy ako ruže, pivonky, georgíny. Ľahšie rozpoznateľné boli klinčeky, ľalie, maky, nevädze, harmančeky. Keďže neboli vernou kópiou prírody, takmer každá bibulkárka mala vlastnú verziu daného kvetu. Na vytvorenie tradičnej kytice nebolo treba veľa druhov kvetov. Farebným rozlíšením jednotlivých prstencov s kvetmi vznikali pôsobivé kompozície. Kľúčová však bola precíznosť spracovania. Zachovanie presnosti tvaru a veľkosti umožňovalo vytvárať harmonické kompozície so symetriou a vyváženosťou.

Dnešné moderné kvety z krepového papiera sa od tých starších líšia. Majú realistické tvary, farby, dokonca aj veľkosti a ich kompozície odzrkadľujú rozmanitosť prírody. Súčasné

kvetinové kompozície sa od tradičných líšia aj výberom farieb – sú jemné, pastelové, majú podobné odtiene bez kontrastov, ktoré boli kedysi bežné. Výber kvetov často závisí od ročného obdobia – na jar sa tvoria šafrany, snežienky, podbeľ, púpavy, tulipány, narcisy; v lete maky, nevädze, klasy obilnín; v zime vianočné hviezdy, šišky, napodobeniny jedličky, paprade alebo iných zelených rastlín, ktoré dopĺňajú kytice.

Dielne, spoločenské či súkromné stretnutia vedú k výmene skúseností a techník. Bibulkárky dnes ovládajú veľký repertoár techník, čo im umožňuje vytvoriť takmer každý kvet – lúčny, záhradný či exotický. Aj napriek realistickému vzhľadu sa diela jednotlivých tvorkýň od seba líšia, pretože väčšina z nich má svoj vlastný, jedinečný štýl. Hoci čerpajú zo spoločných vzorov alebo sa ich učia na tvorivých dielňach, konečný výsledok závisí od ich kreativity.

Inspiracje (po polsky)

Różne techniki tworzenia kwiatów zawsze zależały od umiejętności osób, które je wykonywały, od ich kreatywności i preferencji estetycznych. W dużej mierze zależały również od użytych materiałów. Najstarsze kwiaty wykonywano z gładkiego papieru krepiny, a potrzebny drut uzyskiwano ze złomowisk lub z wycofanych urządzeń elektrycznych. Pierwsze mistrzynie bibułkowania opanowały jedynie kilka technik i rodzajów kwiatów, co jednak nie oznacza, że ich wytwory nie były piękne i różnorodne. Kwiaty tworzyły z papierowych pasków, rzadziej z listków z upięszonymi brzegami. Brzegi rolowały, formowały między palcami lub po falowanie tworzyły za pomocą zwykłej drucianej wsuwki do włosów, później także szydełka. Te techniki stosowane są do dziś. Archaiczne sposoby obecnie pojawiają się już rzadko. Na przykład marszczenie brzegów na patyku wykorzystują już tylko niektóre kwiaciarki.

Kiedyś kwiaty miały uproszczoną formę, którą wzbogacały niesamowite kolory. Chociaż nie wyglądały realistycznie, otrzymywały nazwy takie jak róże, piwonie, georginie. Łatwiej rozpoznawalne były goździki, lilie, maki, chabry, rumianki. Ponieważ nie były wierną kopią natury, niemal każda bibułka miała własną wersję danego kwiatu. Do stworzenia tradycyjnego bukietu nie potrzeba było wielu rodzajów kwiatów. Kolorystyczne rozróżnienie poszczególnych pierścieni z kwiatami tworzyło efektowne kompozycje. Kluczowa jednak była precyzja wykonania. Zachowanie dokładności kształtu i wielkości umożliwiało tworzenie harmonijnych kompozycji z symetrią i równowagą.

Dzisiejsze nowoczesne kwiaty z papieru krepiny różnią się od tych starszych. Mają realistyczne kształty, kolory, a nawet wielkości, a ich kompozycje odzwierciedlają różnorodność przyrody. Współczesne kompozycje kwiatowe różnią się od tradycyjnych także wyborem kolorów – są delikatne, pastelowe, mają podobne odcienie bez kontrastów, które kiedyś były powszechne. Wybór kwiatów często zależy od pory roku – wiosną tworzy się szafrań, przebiśniegi, podbiał, mniszki lekarskie, tulipany, narcyzy; latem maki, chabry, kłosy zbóż; zimą gwiazdy betlejemskie, szyszki, imitacje jodełki, paprocie lub inne zielone rośliny, które uzupełniają bukiety.

Warsztaty, spotkania towarzyskie czy prywatne prowadzą do wymiany doświadczeń i technik. Bibułkarki dziś opanowują bogaty repertuar technik, co im umożliwia stworzenie niemal każdego kwiatu – łąkowego, ogrodowego czy egzotycznego. Pomimo realistycznego wyglądu, dzieła poszczególnych twórczyń różnią się od siebie, ponieważ większość z nich ma swój własny, unikalny styl. Chociaż czerpią ze wspólnych wzorów lub uczą się ich na warsztatach twórczych, ostateczny wynik zależy od ich kreatywności.

Bibulkárstvo dnes (po slovensky)

V súčasnom zdobení krepovým papierom existujú dva estetické prúdy: tradičný a moderný. Prvý, vyznačujúci sa tradičnými formami, sa udržiava predovšetkým pre potreby súťaží, výstav, regionálneho vzdelávania a propagácie regiónu. Niekde ešte slúži na uchovávanie miestnych obradových tradícií, napríklad pri výrobe veľkonočných palmových ozdôb. Druhý prúd, prispôsobený súčasným potrebám spoločnosti a zmenenej estetike, svedčí o tom, že remeslo zdobenia krepovým papierom stále žije a rozvíja sa. Bibulkárstvo sa stáva čoraz populárnejším remeslom, no zároveň získava stále širšie uznanie. Nemožno podceniť fakt, že kvety z krepového papiera sa stali nielen prostriedkom tvorivého seba-vyjadrenia, ale aj znakom príslušnosti ku konkrétnemu kultúrnemu prostrediu a propagátorom ľudového umenia vo svete.

Dnes sa kvety z krepového papiera objavujú pri rôznych príležitostiach – pri sviatočných aj každodenných udalostiach, vo verejnom aj súkromnom priestore i v domácnostiach, pričom plnia mnohé funkcie. Stále sú prítomné v múzeách a kultúrnych inštitúciách – na výstavách, súťažiach, jarmokoch, počas realizácie projektov alebo rôznych regionálnych a folklórnych slávností. Sú súčasťou turistickej ponuky ako regionálny produkt, ktorý propaguje región doma aj v zahraničí, stávajú sa symbolom identity a podnecujú miestne komunity k aktivite. Tradičné formy sa často odovzdávajú ako darčeky významným hosťom. Miniaturne a modernejšie (napr. košíčky, venčeky, sponky do vlasov, ozdoby na záclony a pod.) sa tešia obľube medzi turistami.

Kvety z papiera však vidíme aj v ich pôvodnom prostredí, kde stále naplňajú dnešné potreby. Zdobia sa nimi – tak ako kedysi – kaplnky, svätyne a kostoly pri rôznych príležitostiach, napr. pri prvom svätom prijímaní. Používajú sa na výzdobu veľkonočných paliem, vencov, dožinkových ozdôb. Možno ich vidieť na rôznych miestach: ako dekorácie v reštauráciách, vo výkladoch obchodov, v rôznych

inštitúciách a verejných budovách. Z papiera sa vyrábajú zaujímavé sviatočné a sezónne aranžmány. Kvetinové kompozície sa používajú ako darčeky k narodeninám, meninám, výročiam či svadbám. Hoci meninové vence boli nahradené kyticami alebo košíkmi, znovu sa objavujú pri rodinných oslavách. Moderné kvety z papiera často zdobia svadobné sály i samotných svadobčanov. Krepové ozdoby možno vidieť aj na oblečení mladomanželov, najmä na svadbách organizovaných „na ľudovo“.

V moderných interiéroch sa objavujú moderné kompozície, no v niektorých domácnostiach stále nájdeme strapce, girlandy i vence na stenách. Uvedené príklady dokazujú, že dnes majú kvety z papiera svoje miesto nielen v múzeách či na jarmokoch.

Počas svojej vyše storočnej existencie sa kvetinová výzdoba z papiera menila – čo sa týka foriem aj prijímateľov, a to v súvislosti so zmenami života na vidieku. Spočiatku ako roľnícka tvorba uspokojovala potreby vlastného vidieckeho prostredia. Neskôr sa stala súčasťou ľudového umenia a regionálnym suvenírom určeným návštevníkom. Dnes reprezentuje svoj región a udržiava identitu obyvateľov. Zároveň sa však kvety vrátili tam, odkiaľ vzišli – do svojho miestneho prostredia – a znovu sa vyrábajú pre vlastnú potrebu. Vytvárajú sa – tak ako kedysi – z potreby srdca.

Bez ohľadu na to, či niekto má alebo nemá oficiálny štatút ľudového umelca, bez ohľadu na to, či sa to oplatí alebo nie, beskydské kvetinárky akoby skutočne milovali to, čo robia – a nachádzajú tak v sebe talent i radosť z tvorby.

Bibułkowanie dzisiaj (po pol'sky)

We współczesnym zdobieniu papierem krepiny istnieją dwa nurty estetyczne: tradycyjny i nowoczesny. Pierwszy, charakteryzujący się tradycyjnymi formami, utrzymuje się przede wszystkim na potrzeby konkursów, wystaw, regionalnej edukacji i promocji regionu. Gdźieniegdzie służy jeszcze do zachowania lokalnych tradycji obrzędowych, na przykład przy wyrobie wielkanocnych palmowych ozdób. Drugi nurt, dostosowany do współczesnych potrzeb społeczeństwa i zmienionej estetyki, świadczy o tym, że rzemiosło zdobienia papierem krepiny wciąż żyje i rozwija się. Bibułkowanie staje się coraz popularniejszym rzemiosłem, a jednocześnie zyskuje coraz szersze uznanie. Nie można lekceważyć faktu, że kwiaty z papieru krepiny stały się nie tylko środkiem twórczej ekspresji, ale także znakiem przynależności do konkretnego środowiska kulturowego i propagatorem sztuki ludowej na świecie.

Dziś kwiaty z papieru krepiny pojawiają się przy różnych okazjach – podczas świątecznych i codziennych wydarzeń, w przestrzeni publicznej i prywatnej oraz w domach, pełniąc wiele funkcji. Wciąż są obecne w muzeach i instytucjach kultury – na wystawach, konkursach, jarmarkach, podczas realizacji projektów lub różnych regionalnych i folklorystycznych uroczystości. Stanowią część oferty turystycznej jako produkt regionalny, który promuje region w kraju i za granicą, stają się symbolem tożsamości i pobudzają lokalne społeczności do aktywności. Tradycyjne formy często wręczane są jako prezenty ważnym gościom. Miniaturowe i nowocześniejsze (np. koszyczki, wianki, spinki do włosów, ozdoby na firanki itp.) cieszą się popularnością wśród turystów.

Kwiaty z papieru widzimy jednak także w ich pierwotnym środowisku, gdzie wciąż zaspokajają dzisiejsze potrzeby. Ozdabia się nimi – tak jak kiedyś – kapliczki, sanktuaria i kościoły przy różnych okazjach, np. podczas pierwszej komunii świętej. Używane są do dekoracji wielkanocnych palm, wieńców i ozdób dożynko-

wych. Można je zobaczyć w różnych miejscach: jako dekoracje w restauracjach, na wystawach sklepowych, w różnych instytucjach i budynkach publicznych. Z papieru wykonuje się ciekawe świąteczne i sezonowe aranżacje. Kompozycje kwiatowe używane są jako prezenty na urodziny, imieniny, rocznice czy śluby. Chociaż wieńce imieninowe zostały zastąpione bukietami lub koszykami, ponownie pojawiają się podczas rodzinnych uroczystości. Nowoczesne kwiaty z papieru często zdobią sale weselne i samych nowożeńców. Krepinowe ozdoby można zobaczyć także na ubraniach młodej pary, zwłaszcza na weselach organizowanych „na ludowo”.

W nowoczesnych wnętrzach pojawiają się nowoczesne kompozycje, jednak w niektórych domach wciąż znajdziemy frędzle, girlandy i wieńce na ścianach. Podane przykłady dowodzą, że dziś kwiaty z papieru mają swoje miejsce nie tylko w muzeach czy na jarmarkach. Podczas swojej ponad stuletniej historii kwiatowe ozdoby z papieru zmieniały się – co się tyczy form i odbiorców, a to w związku ze zmianami życia na wsi. Początkowo jako twórczość rolnicza zaspokajały potrzeby własnego wiejskiego środowiska. Później stały się częścią sztuki ludowej i regionalnym suwenirem przeznaczonym dla odwiedzających. Dziś reprezentują swój region i utrzymują tożsamość mieszkańców. Jednocześnie jednak kwiaty wróciły tam, skąd wyszły – do swojego lokalnego środowiska – i ponownie są wytwarzane na własny użytek. Tworzone są – tak jak kiedyś – z potrzeby serca.

Bez względu na to, czy ktoś ma, czy nie ma oficjalnego statusu artysty ludowego, bez względu na to, czy się to opłaca, czy nie, beskidzkie kwaciarki jakby naprawdę kochały to, co robią – i znajdują w sobie talent i radość z tworzenia.

**Workshop bibulkárstva
Jelešnia (Pol'sko)
4.2. 2025**

**„Výhradnú zodpovednosť za obsah tejto publikácie
nesú autori a nemožno ju stotožňovať s oficiálnym
stanoviskom Európskej únie a Žilinského samospráv-
neho kraja.“**

„Wyłączną odpowiedzialność za treść niniejszej publikacji
ponoszą autorzy i nie może ona być utożsamiana z oficjal-
nym stanowiskiem Unii Europejskiej i Samorządowego Kraju
Żylińskiego“.